

Peter Adolfsson
Samhällsutveckling
Tfn:
E-post: peter.adolfsson@regionjh.se

2026-08-27

REMISSYTTRANDE

Stöd till utbyggnad av infrastruktur för mobila tjänster

Yttrande över Post- och telestyrelsens rapport PTS-ER-2026:3

Region Jämtland Härjedalen har tagit del av Post- och telestyrelsens rapport Stöd till utbyggnad av infrastruktur för mobila tjänster, förslag till utformning av stödmodell (PTS-ER-2026:3) och välkomnar att staten tar ansvar för mobil infrastruktur där marknaden inte förmår möta samhällets behov. Regionen tillstyrker att ett statligt stöd inrättas, men avstyrker den föreslagna geografiska avgränsningen och fördelningsmodellen i nuvarande form.

Sammanfattande ställningstagande

PTS beskriver väl de strukturella utmaningar som följer av Sveriges stora yta, låga befolkningstäthet och varierande geografi. Regionen delar också målet att stödet ska minska sociala, ekonomiska och geografiska ojämlikheter. Den föreslagna modellen är emellertid alltför ensidigt inriktad på större transportstråk och riskerar därför att inte nå de områden där marknadsmisslyckandet är tydligast och den territoriella nyttan störst.

Ett enda nationellt utlysningsområde, i kombination med rangordning efter sökt stöd per kilometer, riskerar att systematiskt missgynna stora och glest befolkade län. I dessa län är avstånden längre, anläggningskostnaderna högre och antalet användare per investering lägre, samtidigt som mobil uppkoppling ofta är avgörande för trygghet, företagande, välfärd och beredskap.

Region Jämtland Härjedalen anser därför att stödmodellen ska ändras så att den:

- omfattar befolkade områden och större vita fläckar där människor bor, arbetar eller regelbundet vistas, inte endast utpekade väg- och järnvägsstråk,
- delas upp i flera geografiska utlysningsområden, företrädesvis på läns- eller regionnivå,
- ger regionerna en formell roll vid behovsanalys, prioritering och uppföljning,
- fördelar medel med hänsyn till länets yta, befolkningstäthet, befolkningsandel, nuvarande täckning och omfattningen av områden utan funktionell täckning,
- prioriterar tydliga och varaktiga marknadsmisslyckanden och inte tränger undan kommersiella investeringar eller åtgärder som följer av täckningskrav,
- skiljer mellan behovet av grundläggande yttäckning och behovet av hög kapacitet, samt
- bygger på teknikneutrala och samhällsekonomiska jämförelser där mobilnät, fiber, satellit och andra kompletterande lösningar värderas utifrån det faktiska behovet.

Stödet måste utgå från hela landets behov. PTS föreslår att stöd i första hand ska kunna sökas för europavägar, riksvägar, andra högtrafikerade vägar och järnvägar med persontrafik som saknar funktionell täckning i frekvensband över 1 GHz. I analysen har PTS använt en årsdygnsmedeltrafik på minst 1 500 fordon för övriga högtrafikerade vägar. Regionen anser att denna avgränsning är för snäv. Sammanhängande uppkoppling längs vägar och järnvägar är viktig. I Jämtlands län är det dock minst lika angeläget att förbättra täckningen i glesbygdsbyar, fjällområden, områden med platsberoende näringar och andra större ytor där människor bor, verkar eller regelbundet vistas. På flera sådana platser saknas till och med möjlighet till tillförlitliga röstsamtal och nödsamtal. Dessa behov fångas inte tillräckligt av en modell som utgår från trafikmängd och närhet till större transportstråk.

PTS räknar med indirekta effekter för hushåll, arbetsställen och samhällsfunktioner nära de utpekade stråken. Sådana spillover-effekter är positiva men kan inte ersätta en direkt prioritering av bebyggelse, verksamheter och samhällsviktiga funktioner som ligger utanför stråken. Längs vissa längre tågstråk som idag saknar mobiltäckning finns inget boende eller verksamhet. I dessa områden blir det inga spillover-effekter utan endast en effekt för tågverksamheten. Stödets geografiska grund måste därför breddas.

Inför två kompletterande stödspår

Regionen föreslår att regeringen prövar en modell med två kompletterande stödspår. Ett täckningsspår bör avse vita fläckar och områden där

grundläggande, tillförlitlig mobil kommunikation saknas. Ett kapacitetsspår bör avse områden där befintlig täckning inte räcker för samhällsviktiga tjänster, näringslivets behov eller sammanhängande uppkoppling längs prioriterade transportstråk.

Ett sådant upplägg gör det möjligt att använda lägre frekvensband när stor yttäckning och grundläggande funktion är det centrala behovet, samtidigt som högre frekvensband och högre prestandakrav kan användas där kapacitet är avgörande. Det skulle ge bättre samhällsnytta än att tillämpa samma höga kapacitetskrav i alla typer av områden.

Regional fördelning och regional medverkan

PTS föreslår att hela Sverige ska vara ett enda utlysningsområde och att projekt i grunden rangordnas efter sökt stöd per kilometer täckt väg eller järnväg. Den modellen mäter kostnadseffektivitet i en snäv mening men fångar inte regional jämlikhet, trygghet, robusthet eller den utvecklingsnytta som uppstår när ett område för första gången får fungerande uppkoppling.

För Jämtlands län, med stor yta, låg befolkningstäthet och kostsam topografi, innebär en nationell konkurrens om lägsta kostnad per kilometer en uppenbar risk att stödmedlen koncentreras till mer tätbefolkade och tekniskt enklare områden. Det skulle motverka stödets uttalade mål att minska geografiska skillnader.

Stödet bör därför delas upp i flera geografiska utlysningsområden. En länsvis eller regional ram bör fördelas efter objektiva kriterier, där låg befolkningstäthet, stor landyta, svag befintlig täckning och stora sammanhängande täckningsbrister ger ett högre utfall. Befolkningsandel och dokumenterade samhällsbehov bör också vägas in.

Regionerna har kunskap om bebyggelsestruktur, pendlingsmönster, näringsliv, besöksnäring, samhällsviktiga funktioner och faktiska täckningsbrister. De bör därför ges en formaliserad roll i att identifiera och rangordna stödområden. PTS kan även fortsatt ansvara för statsstödsprövning, tekniska villkor, konkurrensutsättning och kontroll.

Stödet ska träffa verkliga marknadsmisslyckanden

Offentliga medel ska användas där marknaden inte kan förväntas bygga ut inom rimlig tid. Regionen delar därför kravet på kartläggning och offentligt samråd om operatörernas framtida planer. Uppgifterna behöver vara aktuella, konkreta och möjliga att följa upp, så att stöd inte lämnas för investeringar som ändå skulle ha genomförts kommersiellt.

Särskild försiktighet behövs för områden där det redan finns viss täckning och där en normal teknisk uppgradering kan förväntas. Stöd bör inte heller finansiera åtgärder som redan följer av villkor i spektrumtillstånd. Täcknings- och kapacitetskrav vid framtida frekvenstilldelningar bör även fortsättningsvis användas som ett viktigt komplement till stödet.

Väg, järnväg och kompletterande teknik

Längs allmänna vägar är grundläggande täckning viktig för trygghet, räddningsinsatser och möjligheten att larma vid olyckor. Sådana säkerhetsbehov bör kunna prioriteras även på vägar med låg trafikmängd. En gräns baserad på en årsdygnsmedeltrafik på 1 500 fordon får därför inte bli ett generellt hinder för stöd.

För järnvägen bör regeringen skilja mellan resenärens direkta anslutning till den egna mobiloperatören och uppkoppling via tågets wifi. I glest befolkade områden kan en fullskalig kapacitetsutbyggnad längs långa järnvägssträckor vara mycket kostsam, samtidigt som få hushåll och verksamheter finns i närheten. Innan stöd prioriteras till sådana sträckor bör en jämförande samhällsekonomisk analys göras av mobil utbyggnad, RF-fönster eller repeaters, fleroperatörlösningar och satellitbaserad anslutning för tågets wifi.

PTS har avgränsat bort satellitaccess från den föreslagna stödmodellen eftersom den inte fullt ut upplevs som integrerad med befintliga mobiltjänster. Regionen anser ändå att satellit bör utredas som en kompletterande lösning, särskilt för omborduppkoppling och tillfälliga verksamheter i mycket glest befolkade områden. Det ska inte ersätta markbaserad täckning där direkt mobilkommunikation, nödsamtal eller samhällsviktiga funktioner kräver den.

Samordna statens investeringar och säkra fiber-försörjningen

Stödet behöver samordnas med utbyggnaden av SWEN, Trafikverkets FRMCS-infrastruktur och andra offentligt finansierade master och sändarplatser. När staten etablerar en mast i ett område utan kommersiell täckning bör förutsättningarna för samlokalisering, tillträde, kraftförsörjning och fiber- eller radiolänk planeras från början. Regeringen bör även överväga vilka proportionerliga villkor som kan användas för att få mobiloperatörer att nyttja sådan infrastruktur i områden med tydliga marknadsmisslyckanden.

Vid större vägbyggnationer och vägreparationer bör Trafikverket regelmässigt pröva möjligheten att lägga kanalisation för fiber. Fiber är central både för fast bredband och som transmission till mobilnäten, särskilt när hög kapacitet och framtida 5G-tillämpningar efterfrågas.

Det befintliga bredbandsstödet för accessnät bör därför finnas kvar så länge byggnader och verksamheter återstår att ansluta och målen för fast uppkoppling inte är nådda. Fast bredband, mobilnät och satellit bör ses som kompletterande delar av en sammanhållen digital infrastruktur.

Samlad bedömning

Region Jämtland Härjedalen ser ett tydligt behov av statliga insatser för mobil infrastruktur. Det avgörande är dock inte endast att ett stöd införs, utan att det utformas så att det faktiskt minskar skillnaderna mellan olika delar av landet.

Regionen tillstyrker därför ett fortsatt arbete med ett statligt stöd men anser att PTS modell behöver omarbetas före genomförande. Stödet måste omfatta fler typer av geografiska områden, ge regionerna reellt inflytande, delas upp i flera utlysningsområden och väga territoriell rättvisa, trygghet och regional utveckling lika tydligt som kostnad per kilometer.

Med dessa förändringar kan stödet bli ett verkningsfullt verktyg för att minska den digitala klyftan, stärka lokal och regional konkurrenskraft och göra det möjligt att bo, leva och verka i hela landet.

Bilagor

- Slutrapport för tester av Starlink som internetuppkoppling på ett regionaltåg i norra Sverige; Rapport_Starlink_live-tester_Norrtåg_FINAL.pdf
- Karta som visar ÅDT mer än 1500 samt var befolkningen finns.
- Karta som grovt visar resultat av mobiltäckningsmätningar i Jämtlands län.